

Verwachte stijging zeespiegel en dalende grond nopen tot maatregelen

Zoute kwel onder de duim houden

PETER VAN HOUWELING

Bij akkerbouwer Rien van de Hoek in Kerkwerve zit het zoute water kort onder de bouwvoor. Daarom vindt op zijn land onderzoek plaats om met een extra drainagesysteem het zoute kwelwater af te voeren.



Van de Hoek heeft een akkerbouwbedrijf met gangbare gewassen en met spinaziezaad. Het ligt op zo'n 2 kilometer van de Oosterschelde. Vanuit de keuken is de Scheldedijk te zien. Nog voor die dijk ligt een uitloper van Tureluur. Dat is een nieuw natuurgebied met veel zoute kwel, dat onder andere bestaat uit graslanden die soms onderlopen en oude kreekpatronen. In het gebied huizen vele duizenden ganzen.

'Toen Tureluur hier kwam, waren we als boeren bang voor drie dingen: meer overlast van zoute kwel, van onkruid en van vogels. Mijn ervaring is dat Tureluur geen gevolgen heeft voor de verzilting van het gebied', zegt Van de Hoek. 'De onkruiddruk is hier en daar toegenomen, maar de vogels zijn overduidelijk toegenomen. Het aantal ganzen is enorm gegroeid.' Terwijl hij het vertelt, vliegen er voortdurend grote koppels ganzen over zijn boerderij.

NIET BEREGENEN

Het zoute water is dus heel dichtbij. Dat is ook zo in de bodem. De zoute kwel komt tot kort onder de bouwvoor. Van de Hoek weet niet anders. Hij is gewend aan de zoute omgeving. 'Dat is altijd zo geweest', zegt hij. 'Voor de watersnoodramp in 1953 liep het hier regelmatig onder. Daarna is het door onderbemaling geschikt gemaakt voor grasland en in de loop der jaren is hier steeds meer akkerbouw gekomen. Maar de omgeving bleef zout.'

De akkerbouwer heeft ermee leren leven. Hij kan bijvoorbeeld niet beregen. 'Dat is uitgesloten; het oppervlaktewater is te zout. Laatst hebben ze langs de weg een nieuwe sloot gegraven omdat er een fietspad langs kwam. In het talud groeiden diverse zoutminnende planten, zoals lamsoor en zeekraal.

Wat doet hij als het droog is en de aardappelen hangen slap? 'Wachten tot het gaat regenen. Je weet gewoon dat je niet kunt beregenen. Anderen hebben wel eens met tankauto's zoet water aangevoerd vanuit het Haringvliet. Dat kost zo'n 1.000 euro per hectare. Dat kan dus alleen bij hoog renderende gewassen, zoals bij net geplante spruiten. Maar zoiets gaat tegen mijn boerenverstand in. Je hebt hier gewoon geen zoet water. Daarmee moet je dealen.'

Als boer zou je wel alles willen sturen, maar de natuur is sterker. 'Soms word je weer eens met de neus op de feiten gedrukt, dat je afhankelijk bent van de natuur. Met de huidige machines kun je, ook als het nat is, bijna altijd aardappelen rooien op lichte grond, maar de knollen kunnen het niet aan. Je krijgt dan meer kans op rot of andere problemen.'

'Water is een van de grootste vrienden van de boer en tegelijk een van de grootste vijanden'

Het enige dat Van de Hoek zelf kan doen om te zorgen dat de bodem het zoete water beter vasthoudt, is zorgen voor voldoende organische stof. 'Veel meer kun je niet doen, that's it.'

Als het zo blijft is ermee te leven. 'Ik heb nu geen zoutproblemen met mijn gewassen', stelt de akkerbouwer vast. Maar er zijn diverse voorspellingen over een stijgende zeespiegel en een dalende bodem. Als dat doorgaat, wordt de opwaartse druk van zoute kwel steeds groter.

Dat zou problemen kunnen opleveren, zeker in het deel van de polder waar Van de Hoek boert; dat ligt nu al 2 meter onder NAP. 'Verzilting zou dan een probleem kunnen worden', constateert hij. Daarom was hij van begin af aan geïnteresseerd in het onderzoek dat in zijn polder plaatsvond naar de mogelijkheden om meer zoet water in de bodem op te slaan. Onderzoeker Perry de

Louw promoveerde eind vorig jaar aan de Vrije Universiteit in Amsterdam op dit onderzoek.

Van de Hoek was altijd al geïnteresseerd in water. 'Het is een van de grootste vrienden van de boer en tegelijk een van de grootste vijanden.'

PROEFPERCEEL

Het onderzoek van De Louw was de aanzet tot de proeven op een stuk land van Van de Hoek, pal naast zijn boerderij. Diverse partijen stonden aan de wieg van het onderzoek, waaronder ZLTO. Van de Hoek was snel bereid mee te werken. Op zijn proefperceel van ruim een hectare ligt nu onder de gebruikelijke drainage een extra laag drainagebuizen.

Normaal komt de zoute kwel niet boven de drainage. Door de drains stroomt het zoute water in de sloot. Nu de drains dieper liggen, wordt het kwelwater eerder afgevoerd. Daarboven blijft het zoet, is de veronderstelling.

De gangbare drainage is met enkele aanpassingen omgebouwd tot een peilgestuurde drainage. Dat betekent dat de drains geen water afvoeren als de neerslag weinig zoet water aanvoert. Als er veel regen valt, voeren de drains het water op volle snelheid af.

'Drains2Buffer' heet het systeem. De beoogde grotere buffer van zoet water houdt de zoute kwel ook beter tegen. In de huidige situatie kan in droge zomers de zoetwaterlens heel dun worden. Met de Drains2Buffer zou dat voorkomen kunnen worden. Hoe meer zoet water in en onder de bouwvoor, hoe groter de druk op het zoute water daaronder.

OPSCHALEN

Het drainagesysteem ligt er nu bijna een jaar in. Van de Hoek heeft nog geen verschil gemerkt, maar dat verbaast hem niet. 'Op 21 juni vorig jaar viel hier extreem veel regen. Daarna werd het droog. Door die omstandigheden was er veel plantenstress en een slechte worteling. De gewassen namen daardoor sowieso minder water op, ook als er meer zoet water zou zijn geweest.'

ZLTO wil kennis uit de proef delen met andere ondernemers in vergelijkbare gebieden, als komende zomer de eerste resultaten bekend zijn.

Van de Hoek is heel benieuwd naar de uitkomst van de proef. Hij weet nog niet of het systeem zal werken. 'Dat moet nog blijken.'



Rien van de Hoek met een van de kokers waarmee hij de peilgestuurde drainage regelt. Links achter hem een meetpunt voor zoute kwel.

Foto: Peter van Houweling